

ЯЛ ХУҢАЛАХӘ

Хамәр пулнәран әста – тухәҗ паче купәста

Җитенү җал куҗе: җене технологисене алла илни, пусә җавранәшне төрөс пәхәнни

Кушавка районенчи Василий Семенов хресчен-фермер хуҗалыкы пахта җимеҗ ситтерессиле султан-сул үсөм туни, купәста фестивалә ирттерни сичнен халә Раҗейре те лайәх пеләҗе. Ывәлә Иван та ашшә сулне суйласа илчә: сәр өсне, ял пурнәҗне кәмләрә. Фермер хоҗмәте мән пәчәкрән кәсәкланса уй-хирте вай хунәран Мусавра аслә пәлү илсен те тәван тәрәхә таврәнчә. Кунта Василий Николаевич пысәк витәм күни каламасәра паллә.

Эпир пулнә кун хуҗалыкыра кая юлса ситенекен купәста пусатратчәс. Пусәсем пурте пәрешкөл, йәтмалла марәх пысәк җитеннисем җук. Ытти җулта пахта җимеҗ уявәсенчә пәр пәта яхәнах таякканисене курса тәләнәттәмәр.

– Шултрисем те пур, вәсенә нарәс уйәхәченәх тәварлатпәр. Кунне 3-3,5 тонна таранах, хәлле – 4-4,5. Әҗен аләсем купәста түме хәнәхса ситәймән, халыҗәхә хәвәртлән җавәнпа пәчәкрәх, – тет Иван Васильевич.

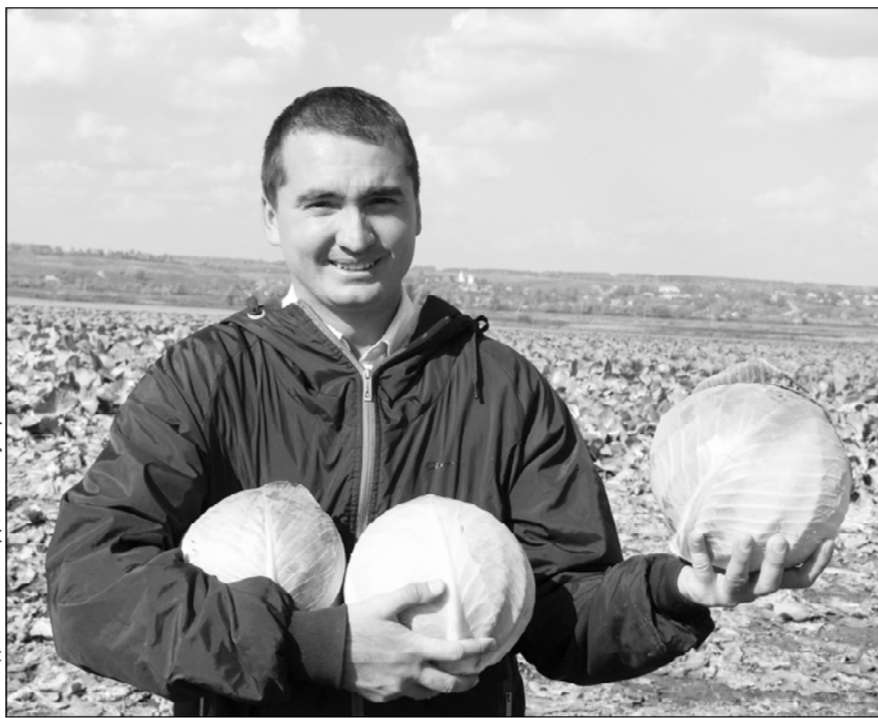
– Ку лаптәкә ятарлә сортлине җитәнтертәмәр. Вәл 1,5-3 килограммар Иван вәвәрә мар. Халәх яшка валли пәчәкрәх пуслине туянасшән. Пысәкки пәр кастриоле көмәст, тепре уә куриччен тилсе шанәт. Пасара е лавкәна ытларәх хәрарәм җүрет. Унән мәншән-ха йывәр пуслә җимеҗ туянамалла? Җак сәлтәвсене пула малашне ятарлә сортлә купәста җитәнтерәшән.

– Тухәҗ чакмә-ши?
– Җук. Лартнә чухне калчасен тата ретсен хушшине пәчәклетәтпәр. Йышәле выласа илетпәр. Пирән тәрәхәра гектартан 700-800 центнер тухәҗ илни пите лайәх.

Кәҗал Семеновсен ХФХ 42 га җәр улми, җавән чухлех лаптәк купәста, 8 га – хәяр, 1,5 га – помидор тата 30 сотаһ йәр сичне җанаса пәхма арпус, дыня ситәнтернә. Мән пур лаптәк 300 га йышәнах. Виҗсәмәш пайәпә җеҗ уә курнә. Ытти, пусә җавранәш йәркине киләшүллән, канәт, җитәс сүл пысәк тухәҗ пама хәтәрленәт.

2014 җулта Кушавка ене су җәртме, утә уйәхәсенчә сумәр вуҗеҗ сумаң. Семеновсен пахта җимеҗе күнсерең шаварнә. Теләр техника та илнә. Вәл халә җителәклә, үләм калча лартакан лаптәкә пысәкләтәшән.

Иван Васильевич төнчә шайәнчи технологисене җул парәт пулсан та

● **Иван Семенов.** производство йәнәшәсене асәрама тәрәшәт, вәсенчә малашне сыхланәт. Экологи ененчә таса җимеҗе

Шупашкарта, Хусанта, Чалләра /Набережные Челны/ юратса туянасәҗе.

■ **Валентин ГРИГОРЬЕВ**

Украинән Чәваш Ене килнә гражданәсем

Раҗсей Перекет банкән терминалә урлә әҗ суйлама пултарасәҗе

Украинән хәйсем ялан пурәннә вырәнтан тухса кайма тивнә тата Чәваш Республикнине килнә гражданәсене әҗ тупма пуләшасси – Чәваш Ен Халәхә өҗте тивәстәрекен патшаләх службин органән паянчи приоритетлә тәлләвә.

Кәҗалхи авән уйәхән 25-мәшә тәлне вәсенчә 289-шәне е пирән хуҗләхә килнә вай пилти үсәмрисен 39,3 процентне вырнастарнә та өнтә: җәв шутра 214-шәне – өҗлевлә службин органәсем пуләшшипе, 75-шә – хәйсем тәллән. Украина сыннисене өҗлә тәвассин шайә Чәваш Республикнине 39,7 процентта танаһашәт, Раҗсей Федерацийнечә – 24,1 процентта.

Чәваш Ен Халәхә өҗте тивәстәрекен патшаләх тытәмә служба хвәтерә пур вакансисем пухас өнәпә өҗлет тата Чәваш тәрәхне куурса килсе өҗе вырнаҗсә текен гражданәсем валли вакансисен ятарлә банкне йөркеләнә. Кәҗалхи авән уйәхән 29-мәшә тәлне унта республикәна Укра-

инәран куҗса килнә гражданәсене йышәнма хәтәр 144 организаци 279 профессисе тата специализация 1886 рабочи вырәнә тата служаци должноҗ /371-шәле пурәнмалли вырән уйәрәсәҗе/ пурри сичнен пәлтернә.

Украина гражданәсене тивәҗлә өҗ тупма пуләшәс өнәпә Шупашкар хулини халәхә өҗте тивәстәрекен центр тата Раҗсей Перекет банкә хушма майәсем йөркеләнә. Пурәнмалли вырән сәненекен вакансисемпе халә Раҗсей Перекет банкән информацияпе түләр терминаләсем урлә паллашма пулат. Шупашкарта халәхә йышлә сүрәкен җәртә җакнашкәл 80 хәтәр вырнастарнә. Украинәнран ирәксәр тухса кайма тивнә гражданәсем сугули центресенчә, Перекет банкән офисовәсене пулнә май хәйсем тәллән тивәҗлә өҗе вырәнә түлөсәр суйласа илме, унән условийәсемпе паллашма, кирлә төк кәмәлә кайнә ваканси пирки информацияе пичетләсе илме пултарасәҗе.

Кунашкәл терминалсене патшаләх тата муниципалитет пуләшәвә паракан Нумай функцилнә центрта тата Тәп универмагара лартнә, вәсенчә Шупашкар хулини тата Чәваш Республикнине вакансисем базисәр пурне Раҗсейрипе те уә курма пулат. Әҗ шыракәсен җав базилә «Раҗсейри өҗ» тата www.chuvash_regiontrud.ru порталсене паллашма май килет.

Информация асаннә технологийәсем ансат тата уә курма меллә пулнине пәрлех Украина гражданәсене өҗ вариантәсене аналәтәтә тата кәске хушәрах тухлә йыша көме пуләшәсәҗе.

Унсәр пурне Федераци миграци службин 2010 җулхи җәртме уйәхән 28-мәшәни 147-мәш хушәвә тәрәх өҗте тивәстәрекен ют сәр-шыв гражданәсене йышәнни сичнен вәҗсемпе сирәпләтнә йөркепе килшү тунә хыҗсән виҗе кун иртиччен миграци тата өҗлевлә службисен органәсене пәлтермеллә.

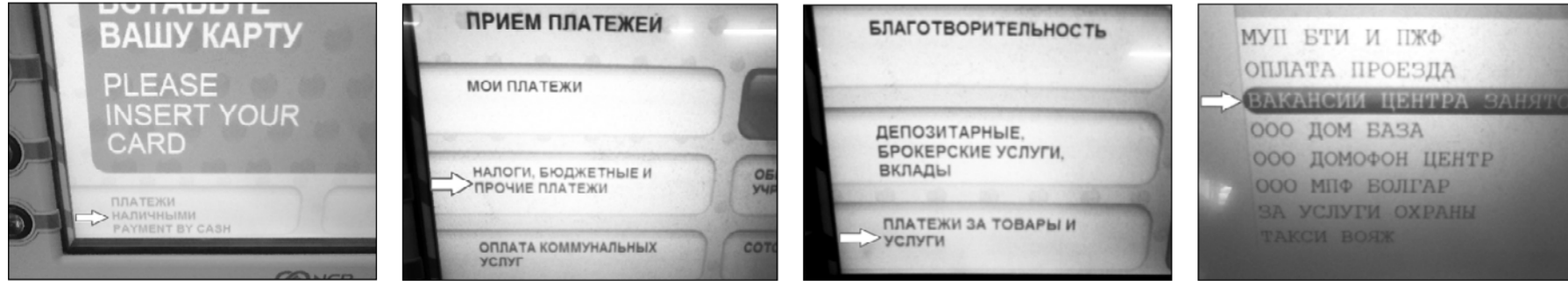
■ **Чәваш Ен Халәхә өҗте тивәстәрекен патшаләх служби.**

Кунәшкәл терминалсене патшаләх тата муниципалитет пуләшәвә паракан Нумай функцилнә центрта тата Тәп универмагара лартнә, вәсенчә Шупашкар хулини тата Чәваш Республикнине вакансисем базисәр пурне Раҗсейрипе те уә курма пулат. Әҗ шыракәсен җав базилә «Раҗсейри өҗ» тата www.chuvash_regiontrud.ru порталсене паллашма май килет.

Информация асаннә технологийәсем ансат тата уә курма меллә пулнине пәрлех Украина гражданәсене өҗ вариантәсене аналәтәтә тата кәске хушәрах тухлә йыша көме пуләшәсәҗе.

Унсәр пурне Федераци миграци службин 2010 җулхи җәртме уйәхән 28-мәшәни 147-мәш хушәвә тәрәх өҗте тивәстәрекен ют сәр-шыв гражданәсене йышәнни сичнен вәҗсемпе сирәпләтнә йөркепе килшү тунә хыҗсән виҗе кун иртиччен миграци тата өҗлевлә службисен органәсене пәлтермеллә.

Вакансисем паллашмалли инструкции:

ҖЕНӘЛӘХ «Халәх төрәсләвә» портал пуләшә

Чәваш Республикнине Министрсен Кабинечән йышәнәвәле республикәри өҗ тәвакан влаҗпа халәх хушшинчи җыханәвә лайәхләтәсә тәлләвә «Халәх төрәсләвә» портал усма паләртнә. Җырусене тишкерсе хуравла-ма явләлисен переченне сирәпләтнә.

Җәнә интернет-ресурс урлә Чәваш Енри кавни уйрәм сын хәйән йитәвне правительствәна түрәх ситерме пултарәҗ. Җәлла тума Чәваш Республикнине патшаләх пуләшәвәсен порталнечә «Хәйән кабинетне» усмалла, унпа уә курсә «Халәх төрәсләвә» портал сайтне көмеллә, идентификацияе аутентификацияе пәрлехи тытәмәчә регистрациемеллә.

«Җәнә ресурс халәх йитәвәсеме өҗлекен Ытти тытәмран чылай мелләрәх», – тенә ЧР информполитикисе массәллә коммуникациясен министрә Валентина Андреева. Пәррәмәшәнчә, вәл кашни сынна правительствә йышәнәвәсене тунә чухне хәйән хушәшне паләртма май парәт, иккәмәшәнчә – «Халәх төрәсләвә» портал урлә ситнә пур йитәвә-сырәва чи кәске вәхәтра, 10 өҗ күнәчә тишкерәс, виҗсәмәшәнчә – йитса сыринче мобилнә җыханәпа кирлә

адресата ситерессе ансатланәт. Объект сән үкерчәкне е видео вырәнтах тума тата аңа сырупа пәрле җәсәтә май пур. Тәваттә-мәшәнчә – кашни сын регионти өҗ тәвакан влаҗ органән өҗ-хәлне сийәнчә хак пама пултарәт.

Халәх сөнәвәсеме җавәсене «Халәх төрәсләвә» портал урлә 8 тәп өнпә йышәнәсәҗе. Вәсем – пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналлә хуҗалык пуләшәвә, җыханә, социаллә сфера, бизнес, экологи, инфратытәтәпа тирпәйләх, сүл-йәр тата ял хуҗалык. Төрәсләвә хыпарсене модератор ку е вәл министрствәна җәсәтәт. Җынсен йитәвәсеме вәсен хуравәсем порталта пичетләсәҗе.

«Халәх төрәсләвә» информацияе ресурсә кәҗалхи сүл вәҗселлә өҗлемә тытәнмалла. Патшаләх контрактне пурнәсләкәна паләртнә та өнтә.

■ **Ю.СТЕПАНОВ**

2014 җулхи юпа уйәхәнчә Раҗсей Федерацийн Президентчән Чәваш Республикнине йышән пүләнчә гражданәсене йышәнмалли график

Орган ячә	Йышәнү күнә	Йышәнү вәхәчә
Чәваш Республикнине ача прависен уполномочәннәй	юпа, 6	15.00-17.00
Раҗсей Федерацийн Федераци Пухәвән Федераци Канаһән наука, вәренү тата культура комитечән членә Г.Г.Николаева	юпа, 8	14.00-16.00
Раҗсей Федерацийн Пенси фончән Чәваш Республикнине уйрәмә	юпа, 9	15.00-17.00
Федерациян суд приставәсен службин Чәваш Республикнине управлений	юпа, 10	15.00-17.00
Раҗсей Федерацийн хәрүшәсәрләх службин Чәваш Республикнине управлений	юпа, 13	15.00-17.00
Раҗсей Федерацийн миграци службин Чәваш Республикнине управлений	юпа, 16	15.00-17.00
Федерациян патшаләх сүл-йәр надзорән транспорт сферинчи надзорән Чәваш Республикнине управлений	юпа, 17	13.00-15.00
Федерациян җыханә, информацияе технологийәсен тата массәллә коммуникациясен сферинчи надзор службин Чәваш Республикнине управлений	юпа, 17	15.00-17.00
Федерациян наркотиксен җавранәшне төрәсләсә тәракан службән Чәваш Республикнине управлений	юпа, 23	13.00-15.00
Раҗсей Федерацийн Следстви комитечән Чәваш Республикнине следстви управлений	юпа, 23	15.00-17.00
Федерациян медицинана биолог агентствин регионсен хушшинчи 29-мәш управлений	юпа, 24	13.00-15.00
Раҗсей Федерацийн хурал службин Чәваш Республикнине ятарлә җыханәпа информацияе центрә	юпа, 24	15.00-17.00
Обязательнә медицина страхованиян Чәваш Республикнине территории фончә	юпа, 31	15.00-17.00

Гражданәсем Шупашкар хулине җак адресна йышәнәсәҗе: Ленинград урамә, 36-мәш сурт. Җак телефонпа шәнкәравласа малтах җышәнмалла: /8352/ 62-22-33.

ПУБЛИЦИСТ ШУХАШӘ

Ватләх күнәнчә ват тути ан җаптәр

Җак төнчәре әтемрән вәйли сүк тетпәр пулин те вәл та сүт сәнтәләк саккунәсенчә иртеймәст. Урәхла каласан сәр сичне вәл та хәнәра кәна: сураләт, вәй илсе сунат сарат, пәр хушә чән та хәй хәватне кәтартат, вәхәт иртнә май ватәләтә-кукәрәләт, туй сине таянәт...

Республикәра демографи лару-тәрәвә юлашки сүлсенчә ыра өннеллә ушәннине паләртәтпәр пулин те халәх ватәлса пәхине йышәнмах тивет. Паянчи кун пирән хуҗләхәра аслә әру сыннисен йышә 270 пинрен иртет. Вәсен 90 процентчә патшаләх хуҗләхне түрремәнәх туйса тәрәт: федераци е республика бюджетнән социаллә пуләшу мерисене тивәҗет. 353,5 пин сын ватләх пенсине илет. Сәмах май, кәҗалхи сакәр уйәхәра вәсен йышә 3310 сын үснә.

Патшаләхәмәр хәйән сыннисен ватләх күнәсене хәтләх көртәссешән, тивәҗлә канәва тухнисен пурнәҗне сәмәлләтәссешән куллен тәрәшәт. Йывәрләхә ләкисен пәчәчләнчә, нуши-тертне сирмәшәкә ятарлә суртсем уснә. Аслә әрури граждәнсемпе инвалидсенчән 2 пинәшә социаллә пуләшәвән 33 учрежденинәчә хуҗләхә тулнә. 4,1 пинәшә киле пырса пуләшәсәҗе, 600-шәне ытла вәхәтлән пурәнмалли уйрәмәсене вырнастарнә. Асаннә учрежденинечә социаллә сәр-сәр өҗчен вәсен пәхса пурәнәт, тәрантарса-тәсәтәсә усрат.

Җәлла, патшаләхәмәр аслә әру сыннисене пуләшәссине хәйән тивәҗә тесе шухәшләт, җак төлөвәсә сахал мар нухрат тәкакләт. Сәмах май, сүлтәләк пусләннәранпа кәна социаллә тытәма аталантарма республика бюджетнәнчән 4,5 млрд тенкә уйрәнә.

Кине аса вәреннә, вай пилтигә аңа сума сунә. Кун пек чухне әрусен сыханәвә те тәтәлман, мәнүкәсем аслашшә-асламәшә, кукашәшә-кукамәшә ашшине туйса җитәннә, чунпа-юппа төрәкләрәх пулнә.

Халык сәмәрәсен ватәсене пәхса пурән-мәшкән өрсү сук тәниле те киләшәсә килмәст. Сәр-шыв экономика аталанавән җәнә сүлә сине тәнә таптарча самана авәрне җәкланса тивәҗлә вырән тупайманни сахал мар вәт, төрөв пулса тәмәлли арсен хушшинчә уйрә-мах чылай унашкәли. Җәмәҗне пулчә-ши е ашшә-амәшә ачаш ситәнтерчә-ши? – пурнәҗ төлләвәне тупаймарәс, өҗ төлне пәрмәрәс, хәйсен аңасәрләхне әрәх черк-кинчә пугарма хәтләнчәсә. Җәлла вара җәмәте те савәраймарәс, җывах сыннисене мәнүкәсепе савәнтараймарәс. Хәйсем ватә ашшә-амәшән өнси сине сәмсәррән утланса ларчәс. Пәрисем авә пенси панә кун социаллә учреждениене вәсәкәсәҗе. Тәприсем, ватә ашшә-амәшәсәр пәр кун та пурнәйманнисем, җав укәсәна почталыон киле пырса париччен чылай малтан пәр-пәр лавкәра самах «расхуҗләсәҗе» – черетлә пенси шуҗәпә парәмәсәсен тетрадне куқар-макар ала пусса хәяр шәвек туянасәҗе. Кайран вара ватәсен укәсә тәтәләсәҗе. Тәлләнмеллә, сугу-илү вырәнә уйрәм сыннан пулсан юрчәчә – вәл тавара көтмеллә те парса яма пултарәт, патшаләх тытәмәчәсене халәх пуләшәпә сәлла хуҗалани – пүтсәр пулмә. Социаллә учреждениесен аталанавә, аслә әру сыннисен пурнәҗне лайәхләтәссипи пирки каласнә чухне җәкнашкәл лару-тәрәва та шута илмеллә паллах...

Паян Ватә сынсен пәтәм төнчери кунне паллә тәватпәр. Җәв ятпа республикәра төрлә мероприяти иртет: төсләхрән, авән уйәхән 26 – юпа уйәхән 5-мәшәсенчә «Аслә әру сыннисем» вунә кунләх, сахал тупәшлә пәчәчпен пенсионерсене тата инвалидсене пуләшәмәлли акциясе, түлөсәр концертсем, ыр кәмләләх спектакльсем, кану кәсәсәсем, чыласәсем. Ветерансемпе аслә әру сыннисем муниципалитет йөркеләнәвәсен ертүсисемпе, предпряти-организаци пуләшәсәсем тәл пулсәсәҗе, уяв сәтелә хушшинчә тулгә җимәҗле сайланәсәҗе...

Җәлла та вәсенә канәҗ пәман йитүсәсем төләшле юпа уйәхән 1-мәшәне кәна мар, сүлтәләкәш кашни күнәнчә тимлә пулмалла. Ашә-и вәсенә, хәтлә-и, ватләх күнәнчә ват тути җәпман-и? – сәкәнпа влаҗ органәсене, бизнес-тытәмән пусарулла пәйән тата пирәнтен кашнигә, урәхла каласан пәтәм обществән, интересләсәх тәмәлла. Паян вай пилти те җәмрәк темелли сүк, ватләх күнә пурне те ситет.

■ **Валентина СМЕРНОВА**

Юрий БАБАЕВ, Күкәсри ватә сынсемпе инвалидсен интернет сүрчән ертүсә:

«Аслә әру сыннисен күнә – ыра та сүтә уяв, вәсенә хәстар та тәрәшуллә өҗләнчә, пурән опычәшән, чун ашшешән, аслашәшәшән тав тумали меллә самант. Пирән учреждениере паян 204 сын пурәнәт, вәсенчән 138-шә – тивәҗлә канәва тухнисем. Интернетра вәсен пурнәҗә хәтлә та интереслә пултәр тесе куллен тәрәшәтпәр, социаллә, йәла тата медицина пуләшәвәсеме тивәстәртпәр, реабилитаци, өҗ силләвән тата культура мероприятиәсем иртетрәтпәр. Вәсемшән хамәр чун ашшине хәрхәнемәстпәр, ватләх күнәсене теләйлә тәвассине төпе хуратпәр».

Валерий НИКОЛАЕВ, РФ Пенси фончән Чәваш Республикнине уйрәмән управляющийнә сумә:

«Ватә сынсен пәтәм төнчери күнәнчә пирән общество аслә әрусем төләшле уйрәмах тимлә. Пенси фончә Раҗсей пенсионерсен пурнәҗне лайәхләтәссине төпе хурат, Чәваш Енри 353,5 пин сынна е кунта пурәнәкәсен виҗсәмәшә пәйне пенсипә вәхәтра тивәстәрет. Паянчи пенсин вәтам виҗи пенсионера пурәнма кирлә чи пәчәк виҗерән 1,8 хут пысәкрах. Унсәр пурне Пенси фончә федераци сәмәлләхәссине – инвалидсене, тәван сәр-шывән Аслә вәрсин вут-сулмә витәр тухнисене тата ыттиҗене – уйәхәсен укәсә түлөвә парса тәрәт. Социаллә программәпа киләшүллән Пенси фончә пирән Чәваш хуҗләхәчнә өҗлемә пенсионерсене ятран пуләшәма тата социаллә йитүсене тивәстәрекен учрежденисен пулрәх никәсә сирәпләтмә юлашки 15 җулта 258 млн тенкә уйрәнә».

Парәмсен тыткәнәнчә

/Вәҗсә. Пусләмәшә 1-мәш стр./.

Вәл хәй вәхәтәнчә хәшә-пәри концерт тытәмәчнә заводсене пәйән-пәйән сугса яма сәнине аса илтерчә: «Җәлла тунә тәк транкторсен производствипәтәчә. Кирек мәнле пулсан та панкрута кәларма юрамәст – унсәрән пин-пин сын өҗсәр юлә». Пәлме: «Промтракторта» паян 2,5 пин сын өҗлет, концертнән республикәри мән пур площадкинчә – 7 пине яхән.

13% виҗипә өҗлекенсенчән тытса юлнә та – сәвәрттаратар». Финанс директорә юпа уйәхән 10-мәшәчән пәтәмләх түлесе тәватпәр тесе шантарсан тин Владимир Иванов тапәна пәрахрәс.

Черетре вара – ЖБК-2 директорә Валерий Николаев. Аңа сәмах пачәс те – пухәннисемшән кәтмен хурав пулчә темеллә: «Пирән пәр пус та парәм сүк – йәлтәх түләнә». «Виҗе кун каялла 700 пинчә...» – өненәсшән пулмарә Ольга Никкина. «Енер йәлтәх түләрәмәр», – пәлтерчә Валерий Петрович. Җийәнчән хәй ертсе пәракан сәнә предпритиә /виҗсәмәшә сүл өҗлет/ вай хуракансен шүчә үссә пынине паләртпәр, паян унта 700 сын вай хурачә-мән. Кәҗәл компани туса кәларнә продукция хакә 1 млрд тенкә урлә кәсәт. Җәк лару-тәрәра Михаил Игнәтәвән кәмләннән кулса илмәлли җеҗ юлчә өнтә: «Апла тәк сире тав тәватпәр».

Агрегат заочә түлөвәсеме вәхәтра тәтәләйманни те производствә такәннипех сәлтәвәләннә. Вәл өҗлекен рынокта китаәсәсем, итальянсем тухнә – конкуренциә пысәк. Сийәнчән заводн сүл йышәнәвәсә тәрәх нумай тәкакланма тивнә – сәвә йышәнәсәсем пәтәм укәсәна шәлса кайрәсә». Җәлла, заводн өҗ тәвакан директорә Константин Марков каланә тәрәх, сәкәксәсем пур, сәнә продукция туса кәларас өнәпә те өҗләсәҗе. Каллех Роза Кондратьева сәмах хушрә: «Агрегатчиксен Пенси фончә умәчнә парәмә – 73 млн тенкә. Пуш уйәхәнчәненчә пәр пус та түлән!» Михаил Игнәтәвә вара кунашкәлишән пусләхә дисквалификацияле пултәрәссипи пирки систерчә: «Аңах әпир ку инструментпа уә курмастпәр, производствә өҗлетрә тетпәр...» Константин Марков пәтәмләх әһланән пурне сәлтәрә.

СУОРтан явәп тытәкәни финанс директорә Владимир Иванов пулчә. Теләр тәсен унән сәмахә түрре тухнән мар, пачах теләр майлә – хавхалануллә – илтәнчә: «Өҗлесе илекен укәсә пусырат, пирән патра паян пәтәмлә 2,6 пин сын өҗлет». Аңа Михаил Игнәтәвә вырәнә лартрә – НДФЛ төләшле кәна ОООН 30 млн тенкә парәм пулнине аса илтерчә: «Җәк укәсә – сирән мар, әсир аңа

Кирек мәнле пулсан та комисси өҗсән усси кураммә. Җәкна ФНСнән республикәри управленийнән ертүсүн тивәҗәсене пурнәҗләкән урәсәнах паләртпәр: «Аш-пәр предпритиә ертүсисем хәйсене комисси ларәвнә чәнсенәх йәшәлтәтмә пулсәсәҗе». Ку хуҗәнчә те сәллах пулнә темеллә: пәрисем авә парәма татма та өлкәрнә, теприсем түлеме шантарәсәҗе. Вәл е ку предпритиә панкрута кәларни никама та кирлә мар, республикәшән производствә кәлчә өҗләнә урәсәлә. Вәсем өҗләсәҗе төк – бюджет та пуялланәт, социаллә йитүсене татса пама укәсә пулат. Пәтәмләтүллә сәмаҗчә Михаил Игнәтәвә та җәк самантсене паләртпәр, пәр-пәре әһланса, пуләшә өҗлесе пымәшкән сунчә.

■ **Николай КОНОВЛОВ**

ЧАВАШ НАЦИ КОНГРЕСЕНЧЕ Шупашкар уйрәмә йөркеленчә

Халхи вәхәтра Чәваш наци конгресен уйрәмәсем кашни рай- онтах өсләсрә. Юстици министрства общество организациён уставне сирәпләтнә хысрән Шупашкар хула уйрәмә йөркеленчә.

ЧНК пушламаш органне ни- кәслеме чәвашләр өсән хаста- рәсем ийшән пуханчәс. Пуха- ва Николай Угаслов ЧНК пре- зидентчә усрә. Шупашкар хула пушламаш Леонид Черкесов тәп хула пурнасчә, кулленки өс-хәл, тәлләсем сәннен каласа пачә. Юлашки вәхәтра Шупашкар ата- лану сүлпәне аңасләр пыратчә. «Хула ертүлехә хайен кулленки өсәнчә ачасен ырләнне тата халәхән хәрүшәрләнне тәпә хуратчә, – терә Л.Черкесов. – Кәсал, тәсләхрән, пилкә ача сачә хута кайрә. Шкулченки пәлү үчрежденийсене 20 сүл вүсех те туман. Садиксенче хуша вырәнсем йөркеленчә. Сүл юсасрә, сәнәрен хывасрәс. Территорисене хәтләнләтәсә ене- пе те аңасләр өсләсрә. Сынсене спортта туслашма услвисем туса парасрәс. Шкул стадионә- сене, картишенки лапамсене сәнәтсрәс, оборудованисем вырнастарасрәс. «Хәрүшәрлән- сәр хула» программа өсләт. Вәл халәх йышләр пуханакан вырәнсене йөркене пәсакан- сенчен сыхлана пулашчә.»

Юлашки сүлсенче Шупаш- карта сүрт-йөр строителств те вәйлә аталанчә. Тәләхсене, нумай сөмелләр, сәмәлхәлхә йтти ушкәрни сынсене хват- терпә тәлвәср тивәстерсрәс. «Кәсал сакәр сәр хваттере яхән панә, – терә хула пушламаш. – Совет саманичте те кун пеки пулман. Ун чухне ертүсрә өсләнә сынсеме час-часә тәп пула каласатләр, вәсем те тәләнәсрә. «Хула тәлвәср ик сәр хваттертен ытла паман. Иртнә саманара организаци- предприятя ытларак хайсен өсәнчәсене хваттерсем туса панә.»

Л.Черкесов каланә тәрәх – малашне пурнасламалы өс те чылай, тәлләсем пысак. Ча- ваш наци конгресепе пәрле тумалы те сахал мар. Сәвәнпа

Шупашкар уйрәмәле пәр шухәшләр пула өсләссине паләртрә. ЧНК президентчә Н.Угаслов хулана аталантарас өрре конгресс хастарәсем яла- на пушламаш хатәррине пәл- терчә. ЧНК президентчә сүмә П.Ивантаев тәван халәх йәли- йөркине тата чөлнине улпра- сә хәварасси тәпә пулнине шу- та хурса Шупашкар уйрәмәне йөр- келеме йышәнни сәннен ка- ларә. «Кирек епле организаци те никәс пулмасан юханатчә, – терә вәл. – Чәваш наци конгрес- те пушламаш органсемсәр вәйсәр. Унән йышәнчә чәваш- ләхшән чунне парса өсләме хатәр сынсен тәмалла. Шупаш- карти уйрәмән өсә нумай. Сәмахран, хула шкуләсенче чәваш чөлнине вәрентес енәпә ситменләр чылай.»

Тата ытти сивәчлехе те паләртрәс пухава хутшәнни- сем. Сак шутра – хула урам- өсен, общество транспорчән чарәнә вырәнсене ячәсене чәвашләр тәрәс сырасси, Г.Ле- бедев ячәләрә наци интернет шкулне чөртсә тәрәтәссә... Ку йитусем тахсанах каластарасрәс, анчак вәсене халәччен те тата параймасрәс. Пухура ЧНКА Шупашкарти уйрәмә сак өрре сивәчрә пулассине шан- нине паләртрәс.

Тәп хула ЧНКА пушламаш организациёй кирлине пурте сирәпләтсрә. Николай Угаслов ача ертсе пима конгресс пре- зидиумн членне Эдуард Бах- мисова сәнчә. Юрий Зорин Василий Федотов кандидатури- не ырлама йитрә. Ларәва пу- хәннисем кандидатсен пула- руләнне тикшернә хысрән йә- вәр лава туртта Э.Бахмисова шанчәс. Хысрәнчә ЧНК Шупаш- кар хулин уйрәмән Канашне суйласа сирәпләтсрә. Унән йышәне 28 хастар чәваш кәчә.

Валентина БАГАДЕРОВА

АРАСКАЛ

Еленәпа Николай Николаевсем.

Сәнтервәрни районәнчи Нишер Сүлти тата Аялти Усләх ял- өссеме пәрлешчән пысак марчә. Халә 124 килти хусләхә пәрлештерет. Николай Николаев сак тәрәхра сурласа үснә, ял историне лайхә пәлт. Анчак пурнасчән тәп вәхәтне кунта мар, сәнә Шупашкарти ирттернә.

Спутник хуларә өс вәйлә кирлине пәлсен вәл сәмәрләнх унта кусса тәлпәнчә. Семь сәвәрнә. Елена Александровнә- па пәрле ывәлла хәр ситән- тернә. Слава авланма өлкәрей- мен, тәп килте пурашатчә. Хәрә кача кайнә, хайсен хваттер, пәр ача пур.

Николай Леонидович хими промышленносәнне вәйт хунә. Пураңа киле чирлеме тәйтәннә. Эмел те өснә, сыватмашра та сипленнә – вәхәтләнхә самәй- ланнә-ха вәл, анчак чир тәппи- пех иртмен, хайсән сәннен аса илтерсех тәнә.

– Мәшәрәм та аптрачә. Вара пурәнмәшкән яла кушма шухшә- ларәмәр. Хам маларах, тивәсрә канәва тухсан, 2009 султа. Арәм кәшт каярах, – терә Николай Николаев. – Кунта сәтмахри пекех. Сывләнх уса, шыв таса. Икә өне, темисе сурәх, чәх-чәп тытатпәр. Ачасене сәт-сүла, пача сәммәсә, улма-сырлапа, ашпа тивәстеретпәр.

Унчән Н.Николаев «Иж-пла- нета» мотоциклла сүренә, юлашки 9 сүл – «Жигулипе». Сәнә Шупашкара та кайса килсәсрә, ывәләнне хәрне ял кученәсрә сәвәнтарасрәс.

В.ВАЛЕНТИНОВ. Надежда ВАХТЕРКИНА сән үкерчәкәсә

Тимёр ваййи вайлисем валли

Раçсей кубокә сүллә шайра иртрә

Шупашкарти «Спартак» спорт керменнече кире пуканә йтәссипе сәр-шыв кубокне сәнсе илессийән иртнә амартусем өсләсрә. Унта 40 регионти 200 ытла атлет вай висрә. Сивчә кәрешүре малти висә вырәнә Калуга, Тюмень өласрәсен тата Чәваш Республикнн командисем йышәнчәс.

Сәнтервәсә команда чысе Калуга өласрәснчи 90 килограмла пәхаттир Владимир Гуров уйрәмәх лайхә хутәләр. Вәл 32 килограмла икә кире пукане кәкәр сәннен 159 хут тәртрә, икә енлә кәрешүре 239,5 очко пухса хай висинче пәррәмеш вырән йышәнчә. Липецк өласрәснчи тәнчен те- мисе хут чемпионә тата рекордменә, Раçсей спортан тава тивәслә мастерә Андрей Кравцов иккәмеш пулчә.

Тюмень өласрән спортменсәнчен Сургут патшаләх педагогика универ- ситетчән студенткине Надежда Остро- вскаяна тата Югра поселокәнчи тәнче спорт мастерне Андрей Рябово уйрәмәх аңасрә: хайсен висисене ылтән медальсене тивәсрәс. 68 килограмман йывәртарах хәрсен ушкәннече иккәмеш вырәнә Йәпрәс районәнчи Пучинке ялән пики Марина Федорова тухрә. Чәваш Республикнн тава тивәслә трен- нерән Михаил Петровән вәренкенә 24 килограмла снаряда малтан сйл- тәм, унтан сулахай аләпа 130 хут сулла сәкәләр, Раçсей спорт мас- тернә нормативне пурнасларә. Сак висерех сәр-шыви паллә спортсмен- кәсене кәштах выляса ярса Чәваш патшаләх ял хусләх академиян студентки Елизавета Еремеева пилләмеш вырән йышәнчә. 58 килограмла хәра- рәмсән ушкәннече М.В.Петровән тепләр вәренкенә, халә Санкт-Петербурга пурәнкан Джанита Щербина-Павлова лайхә кәртартупа паләрчә. Пирән ен- те Омск өласрәснчи Ольга Яременкә- па Челябинскри Оксана Сарварова хысрән виссәмеш вырән йышәнчә.

Амартүван иккәмеш күннече Елчәк районәнчи А.В.Игнатев олимпиец ячәләрә спорт шкулән воспитаникә- сем, Раçсей спорт мастерәсем – Кавал яләнчи Сергей Соловьевпа Александр Павлов уйрәмәх сәвән- тарчәс. 23 сүлти С.Соловьев 32

висерә Краснодар крайәнчи Алексей Коломакиче кәшт кәна выляса ячә. Амартүсен виссәмеш күннече ар- сынсен пилкәшер сәннан тәрәхан ко- мандисем эстафетара вай висрәс. Кәсәклә та сивчә кәрешүре малти висә вырәнә Чәваш Республикнн, Калуга тата Рязань өласрәсен коман- дисем тухрәс. Эстафетара пәррәмеш вырән йышәннәшән ылтән медале Чәваш патшаләх ял хусләх акаде- мийән студентсәсем Иван Кривопа Александр Павлов, Улатәр хулинчи Евгений Кочетков, Елчәк районәнчи Сергей Соловьевпа Дмитрий Енедө- ров, вәсен тренерәсем Борис Глин- кинпа Олег Федоров тивәсрәс.

Раçсей кубокне сәнсе илессийән иртнә амартүсен пулсаса Крым Рес- публикнн атлетсәсем хутшәнчәс. «Пирән команда сивчә кәрешүре 25-мәш кәна пулчә. Апла пулин те эфир Чәваш Ене килсе курнәшән пите кәмәллә. Шу- пашкарти паллә вырәнсенче кәна мар, Шураш яләнчи Космонавтика музей- не те ситсе куртәмәр. Сирән респу- блика Раçсейри чи илмәләр тәрәхсенчән пәри, – терә Крым Республикнн пәрлештернә команднн тренерә, Ука- ринан физкультурара спортан тава тивәслә өсәнчә Энвер Эмирханов.

Таватә куна пунә амартүван пәтмәлтәвәпә кире пуканә спорчән Пәтәм Раçсейри федерациянн пре- зидентчә, СССР спортан тава тивәслә мастерә Игорь Солодов паллаштарчә. Игорь Петрович турнира сүллә шайра ирттернәшән ЧР Патшаләх Канашән Председателсене, Раçсей спорт мас- терне Юрий Полова, «Спартак» фи- зкультурара сывлән комплексән дирек- торне Александр Осипова, федерацин регионти уйрәмән ертүсине Юрий Карпова тата спорт судисене тав туса Хисеп хучәсәмпә чысларә.

Петр СИДОРОВ. Геннадий ВЕБЛОДУВ сән үкерчәкәсә

Спорт вай-хал парать, тусләхә вайлатать

Шупашкар 2014

Чәваш Энри культурара искусство учрежденийсене өсләксене спартакиада юлашки вәхәтри паллә пуләнсен шутне кәчә. Республика шайәнчи спорт мероприятей Күкәсри «Улән» комплекса иртрә. Ана «Раçсей – спорт сәр- шыв» форум умән ятарласа ГТО нормисене пама хатәрлен- сә йөркелән.

Амартүсене 300 яхән культура өсәнчә тата ЧР Культура министрствине пәхәнкан организацисене тәрәшакансем хутшәнчәс. Спартакиадана культура министрә Вадим Ефимов усрә. «Чәваш Энри культурара титәмәнчә өсләксенем

профессионал пулнине тахсанах сирәпләтнә. Спорт явә- нче те пултарулаха паләссиси иккәлентермист», – терә вәл спортменсене аңасу суннә май.

Министр сәмәхсәсем чәннипех те түрре тухрәс. Культура өсәнсәсем тәрлә амартүра – сәмәл атлетика эстафета, вырәнтан инсәнсе сиксиси, ункәна мечәк персе кәртесси, сәвәнәсәләрә старт т.ы.т.е – хайсен вәйне, түсәмләнне, сәвәнәсәләнне туллин кәртәррәс. Культура учреждениё- сен ертүсисем VIP-чүпәва хутшәнчәс.

Спорт явә чаплә лару-тәүра сәнтервәсене числанипе өсләксәнә. Пәррәмеш вырәнә ЧР Халхи истори архивән команди йышәнчә. Иккәмешсем – К.В.Ива- нов ячәләрә Чәваш патшаләх акаде- ми драма театрән хастарәсем. Чәваш патшаләх филармонийән туслә йышә виссәмеш вырәнә. Вадим Ефимов сәнтервәсене числа- нә май спорт кәрешүвә маллала өсләме хавхалантарнине, коллек- тив тусләнне тата та сирәпләтнине паләртрә.

Сывә пурнасчә йөрки, спорт сын пурнасчәне пәлтәрешләр вырән йы- шәнәт. Әстәсәсем пәрле сакән йышши спорт мероприятейсәнче амартни пулшех те усалләр: хутшән- нусем сирәпләнәсрә, пәр шухшә- ләх вәйләнәт, кашиннех пысак сак тәнчере сын пәччен маррине туйса илме пулашатчә.

И.СЕРГЕЕВА.

Advertisement for 'ХЫПАР' newspaper, including contact information and subscription details.

Advertisement for the newspaper's editorial office, listing staff members and their roles.

Advertisement for 'ХЫПАР' newspaper, including contact information and subscription details.

Advertisement for 'Саламатпәр' (Health) featuring a portrait of a woman and text about health products.

Advertisement for 'РЕКЛАМА ПЕЛТЕРҮ' (Advertising) with contact information for advertising services.

Advertisement for land plots for sale or lease, including details about location and price.

Advertisement for land plots for sale or lease, including details about location and price.

Advertisement for land plots for sale or lease, including details about location and price.

Advertisement for land plots for sale or lease, including details about location and price.

Advertisement for land plots for sale or lease, including details about location and price.

Advertisement for 'РЕКЛАМА ПЕЛТЕРҮ' (Advertising) with contact information for advertising services.